

О.Г.Бродовська, С.Л.Капіруліна, М.О.Кобзар

ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ

*Робочий зошит
для учнів 10-11 класів*

Кам'янець-Подільський
“Аксиома”
2010

УДК 91(075.3)
ББК 26.8я721
Б 88

Рецензенти:

- О.М.Бурлака** – вчитель вищої кваліфікаційної категорії ліцею “Наукова зміна” Дарницького району м.Києва, “учитель-методист”, Відмінник освіти України
- М.В.Сорока** – директор університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент, Відмінник освіти України

*Схвалено комісією з географії Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(протокол №4 від 1.07.2010 р.,
лист №1.4/18-Г-522 від 9.07.2010 р.
Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України)*

*Видання відповідає Державним санітарним правилам і нормам,
затвердженим Постановою №9 Головного державного
санітарного лікаря України від 01.03.2002 р.*

Бродовська О.Г.

Б 88 Географія культури: Робочий зошит для учнів 10-11 класів / О.Г.Бродовська, С.Л.Капіруліна, М.О.Кобзар. – Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2010. — 84 с.

ISBN 978-966-496-156-8

Робочий зошит до курсу “Географія культури” складений відповідно до програми МОН України та посібника для вчителя до зазначеного курсу. Він містить різні за формою виконання завдання для учнів, що відповідають конкретному уроку.

Завдання посібника спрямовані на вивільнення часу для творчої організації уроку, розвивають в учнів логічне мислення, сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, допомагають визначити рівень його засвоєння учнями.

Для учнів 10-11 класів загальноосвітніх шкіл і вчителів географії.

УДК 91(075.3)
ББК 26.8я721

ISBN 978-966-496-156-8

© Бродовська О.Г.,
Капіруліна С.Л.,
Кобзар М.О., 2010
© “Аксіома”, видання, 2010

Шановні старшокласники!

На відміну від своїх попередників, Ви маєте змогу опанувати такий цікавий та корисний для формування вашого світогляду курс “Географія культури”, який продовжує вивчення географії – однієї з найдавніших та найцікавіших наук. Він передбачає вивчення теоретичного матеріалу, інтегрування знань, які ви отримали на уроках літератури, історії, біології, математики, іноземної мови, виконання практичних робіт.

До Вашої уваги пропонується робочий зошит, що містить різноманітні завдання, які допоможуть більш повно та ґрунтовно опанувати курс “Географії культури”.

У змісті даного посібника є завдання, які передбачають роботу з картосхемою, підготовку матеріалів випереджального характеру, роботу з таблицями, ілюстративними та статистичними матеріалами. Звичайно, що через брак часу усі вони у повному обсязі не можуть бути виконані на уроці, тому певна частка завдань може бути запропонована для домашнього виконання, частина може виконуватися в парі або в групі з іншими учнями. Завдання, позначені зірочкою (*), виконуються як випереджувальні (індивідуально, в парі, в групі). Подані в зошиті картосхеми розраховані на те, що на них будуть виконуватися завдання з різних уроків.

В зошиті навмисно пропущені уроки, які за календарно-тематичним плануванням мають узагальнювальний та контролюючий характер. Завдання для цих уроків підготує вчитель, скориставшись посібником з курсу “Географія культури” видавництва “Аксіома”.

Тож бажаємо цікавої та плідної роботи, сподіваємося, що це видання стане в нагоді щодо більш глибокого та повного засвоєння теоретичного матеріалу з курсу та набуття нових навичок самоосвітньої діяльності.

Бажаємо Вам успіхів у вивченні курсу, цікавих мандрівок і нових відкриттів!

МОДУЛЬ 1. Загальна геокультурна характеристика світу

Урок 1. Вступ. Поняття про культуру. Елементи матеріальної та духовної культури. Географія культури. Предмет та об'єкт вивчення. Місце в системі географічних наук. Зв'язок з іншими науками

1. Дайте визначення понять:

- культура . . . . .
- екологічна культура . . . . .
- географічне середовище . . . . .
- культурний ландшафт . . . . .
- культурологія . . . . .

2. Назвіть основні:

- функції культури . . . . .
- елементи культури . . . . .

3. Коротко схарактеризуйте зв'язок географії культури з іншими науками.

. . . . .

Заповніть таблицю:

Чинники формування культури:		
економічні	історичні	географічні

4. Схарактеризуйте сучасну екологічну культуру людства . . . . .

. . . . .

5. Назвіть основні етапи розвитку людської цивілізації за екологічною культурою та схарактеризуйте кожен з них:

- а) . . . . .
- б) . . . . .
- в) . . . . .

Зміст

Шановні старшокласники!	3
МОДУЛЬ 1. Загальна геокультурна характеристика світу.	4
Урок 1. Вступ. Поняття про культуру. Елементи матеріальної та духовної культури. Географія культури. Предмет та об'єкт вивчення. Місце в системі географічних наук. Зв'язок з іншими науками.	4
Урок 2. Становлення та розвиток географії культури. С. Рудницький – фундатор української географії культури. Сучасний стан географії культури в Україні.	5
Тема 1. Людина як носій культури	
Урок 3. Людина як носій культури, етногенез людини. Поняття про етнос, плем'я, народність, націю, етногенез. Основні етнічні ознаки. Мовні сім'ї. Мовні групи індоєвропейської сім'ї. Міжетнічні протиріччя	5
Урок 4. Форми розселення населення. Причини їх різноманітності. Сільські та міські форми розселення. Класифікація міст. Особливості міської та сільської культури. Форми розселення населення в Україні	6
Тема 2. Географія релігій	
Урок 5. Географія релігій як суспільно-географічна дисципліна та розділ географії культури. Поняття про релігію. Локальні, регіональні, світові релігії	9
Урок 6. Місцеві традиційні вірування та культури, їхня характеристика та поширення. Нові світові релігії та культури. <i>Практична робота: “Георелігійна ситуація в Україні”</i>	11
Тема 3. Традиційне господарство та матеріальна культура	
Урок 7. Поняття про промисли та ремесла, їх різновиди та залежність від географічного середовища. Традиційні види господарської діяльності та ареали їх поширення. Традиційні види господарської діяльності українців. Еволюція транспорту. <i>Практична робота: “Опис одного з традиційних ремесел свого краю”</i>	13
Урок 8. Традиційне житло. Залежність типу традиційного житла від географічного середовища. Планування та інтер'єр житла. Ареали поширення основних типів житла. Класифікація типів житла. Традиційне житло українців	16
Урок 9. Традиційний одяг. Ансамбль одягу. Класифікація одягу. Причини різноманітності одягу, залежність від географічного середовища. Ареали поширення типового традиційного одягу. Традиційний український одяг	17
Урок 10. Традиційне харчування. Основні продукти харчування та чинники, які їх визначають. Типи харчування, їхнє географічне розміщення. Національні напої та страви. Традиційні українські страви та напої	19
Тема 4. Традиційна духовна культура	
Урок 11. Поняття про традиції, звичаї, обряди. Їх залежність від релігійного, історичного, географічного чинників. Основні риси громадського та сімейного побуту	21
Урок 12. Поняття про мистецтво. Види мистецтва. Народна творчість. Фольклор. Архітектура. Живопис. Прикладне мистецтво	22
Урок 13. Народна музика. Відмінності західного та східного музичного звукоряду. Різноманітність музичних інструментів. Народні танці. Всесвітньо відомі школи танцю. Народний театр. Регіональні відмінності. Географічне середовище і духовна культура. Духовна культура українського народу.	23
Тема 5. Охорона пам'яток історії та культури	
Урок 14. Пам'ятки історії та культури: археологічні, історичні, архітектурні, храмові, фортифікаційні, палацового, палацо-паркового та садово-паркового мистецтва. Вплив природних умов на характер пам'ятки. Сучасний стан охорони пам'яток. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО.	24

Тема 6. Геокультурне районування

- Урок 15. Поняття про господарсько-культурні типи та історико-культурні області, їхня географічна мозаїка. Геокультурні регіони світу. Етнографічні райони України . . . 27

МОДУЛЬ 2. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 30

Тема 7. Європейський геокультурний регіон

- Урок 18. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури регіону. Регіональні відмінності Західної та Східної Європи. Осередки традиційної культури. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Сучасні інноваційні процеси 30
- Урок 19. Міська культура. Міста Європи – осередки світової культури: Рим, Афіни, Париж, Лондон, Відень, Амстердам, Мадрид, Берлін, Будапешт, Прага, Київ, Москва, Санкт-Петербург та ін. 32
- Урок 20. Музеї світового значення: Національний археологічний музей (м. Афіни, Греція), Лувр (м. Париж, Франція), Дрезденська картинна галерея (м. Дрезден, Німеччина), Британський національний музей (м. Лондон, Великобританія), музей Прадо (м. Мадрид, Іспанія), Ермітаж (м. Санкт-Петербург, Росія) 33
- Урок 21. Визначні пам'ятки історії та культури. *Архітектурні*: Стонхендж IV–II тис. до н.е., Акрополь V ст. до н.е., Колізей I ст., Пізанська вежа XII ст., Ейфелева вежа XIX ст., Великий канал XV ст., ансамбль Кремля та Червоної площі XIV–XIX ст., історичний центр Санкт-Петербурга XVIII–XIX ст. *Храмові*: Собор Нотр-Дам XII–XIV ст., монастирі-метеори XVI ст., Кельнський собор XIII–XIX ст., Собор Святого Петра XV–XVII ст. 34
- Урок 22. Місця паломництва. Фортифікаційні споруди. Пам'ятки палацового, палацо-паркового, садово-паркового мистецтва. *Практична робота*: “Складання екскурсійного маршруту по одній із європейських столиць” (за бажанням учителя тему можна замінити на “Складання екскурсійного маршруту по одній із європейських країн” або “Складання екскурсійного маршруту країнами Європи”) 35
- Урок 23. Визначні пам'ятки історії та культури України: Національний заповідник “Софія Київська”, Києво-Печерська лавра. *Археологічні*: стоянка Трипільської культури IV–III тис. до н. е. *Античні міста*: Ольвія, Херсонес; *історичні*: острів Хортиця; *храмові*: Почаївська лавра XVI–XVII ст.; *фортифікаційні*: Кам'янець-Подільська фортеця XI–XIII ст., Генуезька фортеця XIV–XV ст.; *палацо-паркового, садово-паркового мистецтва*: дендропарк “Софіївка”, Алупкінський державний палацо-парковий заповідник 38
- Урок 24. Видатні діячі науки та культури Європи. Внесок у світову культуру. Наука. Література. Музична спадщина. Художній геній європейців. Внесок українців у світову культуру 38
- Урок 25. Геокультурна характеристика країн Європи: Німеччина, Італія, Україна 41

МОДУЛЬ 3. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 44

Тема 8. Азійський геокультурний регіон

- Урок 28. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури регіону. Регіональні відмінності Південно-Західної, Південної та Східної Азії. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Сучасні інноваційні процеси 44
- Урок 29. Міська культура. Особливості азійських міст і міської культури. Музеї світового значення: Іракський музей старовини (м. Багдад, Ірак) 47
- Урок 30. Визначні пам'ятки історії та культури. Археологічні. Архітектурні. Храмові. 48
- Урок 31. Місця паломництва. Фортифікаційні споруди. Пам'ятки палацового мистецтва. Місця, пов'язані з життям та діяльністю українки Роксолани. *Практична робота*: “Нанесення на картосхему основних місць паломництва в Азії” 49
- Урок 32. Видатні діячі науки та культури Азії. Внесок у світову культуру. Книжкова мініатюра XIV–XVI ст. Поетична спадщина Близького Сходу. 50
- Урок 33–34. Прикладне мистецтво. Геокультурна характеристика країн Азії. Туреччина. Індія. Китай. Японія. 51

МОДУЛЬ 4. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 53

Тема 9. Африканський геокультурний регіон

- Урок 37. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури регіону. Регіональні відмінності Північної, Тропічної, Східної, Південної Африки. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Сучасні інноваційні процеси 53
- Урок 38. Міська культура. Особливості африканських міст і міської культури. Регіональні відмінності. Музеї світового значення: Єгипетський національний музей (м. Каїр, Єгипет) 55
- Урок 39. Визначні пам'ятки історії та культури. Археологічні. Архітектурні. Храмові 56
- Урок 40. *Практична робота*: “Складання за картосхемою туристського маршруту Африкою” 57
- Урок 41-42. Геокультурна характеристика країн Африки. Єгипет. Нігерія. Кенія. Південна Африка 58

МОДУЛЬ 5. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 60

Тема 10. Північноамериканський геокультурний регіон

- Урок 45. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури. Традиційна культура корінного населення регіону. Вплив географічного середовища на традиційну культуру 60
- Урок 46. Традиційна культура європейських переселенців та особливості сучасної культури США і Канади. Особливості культури української діаспори в США та Канаді. Сучасні зв'язки з Україною 63
- Урок 47. Міська культура. Найбільші міста, їхні особливості. 65
- Урок 48. Музеї світового значення. Визначні пам'ятки історії та культури. Пам'ятки палацового мистецтва 66
- Урок 49. Видатні діячі науки та культури Північної Америки. Внесок у світову культуру. Література. Музика. Кіно 67
- Урок 50. Геокультурна характеристика країн Північної Америки. США. Канада 68

МОДУЛЬ 6. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 69

Тема 11. Латиноамериканський геокультурний регіон

- Урок 53. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури. Традиційна культура корінного населення регіону. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Мексика. Бразилія 69
- Урок 54. Традиційна культура європейських переселенців та особливості сучасної культури регіону. Особливості культури української діаспори в Латинській Америці. Сучасні зв'язки з Україною. *Практична робота*. Нанесення на картосхему осередків української діаспори Північної та Латинської Америки. 70
- Урок 55. Міська культура. Найбільші міста, їхні особливості. Архітектурні пам'ятки. Музеї світового значення: Національний музей антропології (м. Мехіко, Мексика). 71
- Урок 56. Видатні діячі науки та культури Латинської Америки. Внесок у світову культуру. Мистецтво архітектури. Монументальний живопис. Музика. Танці. Прикладне мистецтво 73
- Урок 57. Геокультурна характеристика країн Латинської Америки. Мексика. Бразилія. Аргентина. 74

МОДУЛЬ 7. Характеристика особливостей культури окремих регіонів 75

Тема 12. Австралійський геокультурний регіон

- Урок 60. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури. Традиційна культура аборигенів Австралії. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Традиційна культура європейських переселенців. Сучасні інноваційні процеси. Міська культура. Міста: Канберра, Сідней, Мельбурн та їхні особливості. 75

- Урок 61. Особливості культури української діаспори. Музей українського мистецтва в Аделаїді. Сучасні зв'язки з Україною. Визначні пам'ятки історії та культури. Наскельні розписи національних парків. Собор Сент-Патрик ХІХ ст. в Мельбурні. Будинок Сіднейської опери ХХ ст. Видатні діячі науки та культури Австралії. Сучасне образотворче та музичне мистецтво 78

Тема 13. Океанійський геокультурний регіон

- Урок 62. Географічна довідка. Історико-етнічний нарис. Особливості традиційної та сучасної культури на прикладі Нової Гвінеї, островів Мікронезії та Нової Зеландії. Вплив географічного середовища на традиційну культуру. Міська культура. Міста: Веллінгтон, Порт-Морсбі. Регіональні відмінності між містом і селом 78
- Урок 63. Визначні пам'ятки історії та культури. Видатні діячі науки та культури. Наукові дослідження М. Миклухо-Маклая, вихідця з України, життя та побуту папуасів . . . 79
- Урок 64. Узагальнення. Світова культура як результат взаємодії національних культур. Міжнародне співробітництво України з країнами світу в галузі культури. Вплив глобалізації на культуру і цінності людини 80
- Урок 67. Літня практика. Екскурсія 1. Визначні пам'ятки історії та культури рідного краю 80
- Урок 68. Екскурсія 2. Музей видатного діяча науки (культури) рідного краю. 80
- Урок 69. Екскурсія 3. Знайомство з культурно-етнографічною експозицією місцевого краєзнавчого музею 80

Навчальне видання

Бродовська Оксана Григорівна
Капіруліна Світлана Леонідівна
Кобзар Марина Олександрівна

Географія культури
Робочий зошит для учнів 10-11 класів

Редактор *Н.Г.Пянковська*
Комп'ютерна верстка *В.О.Фаріон*

Підписано до друку 5.08.2010 р. Формат 60×84/8.
Папір офсетний. Гарнітура Excelsior Cyr Upright. Друк офсетний.
Ум.друк.арк. 9,77. Обл. вид. арк. 8,35. Тираж 1000 пр. Зам. № 345.

Видавництво “Аксіома” (свідоцтво ДК №1808 від 26.05.2004 р.)
м. Кам'янець-Подільський, а/с 8, 32300
Тел./факс: (03849) 3-90-06

Надруковано в друкарні ПП “Аксіома”
пров. Північний, 5, м. Кам'янець-Подільський, 32300